

Навчання демократії та громадянська освіта в ЄС (на прикладі Німеччини)

Доктор Карлхайнц Дюрр

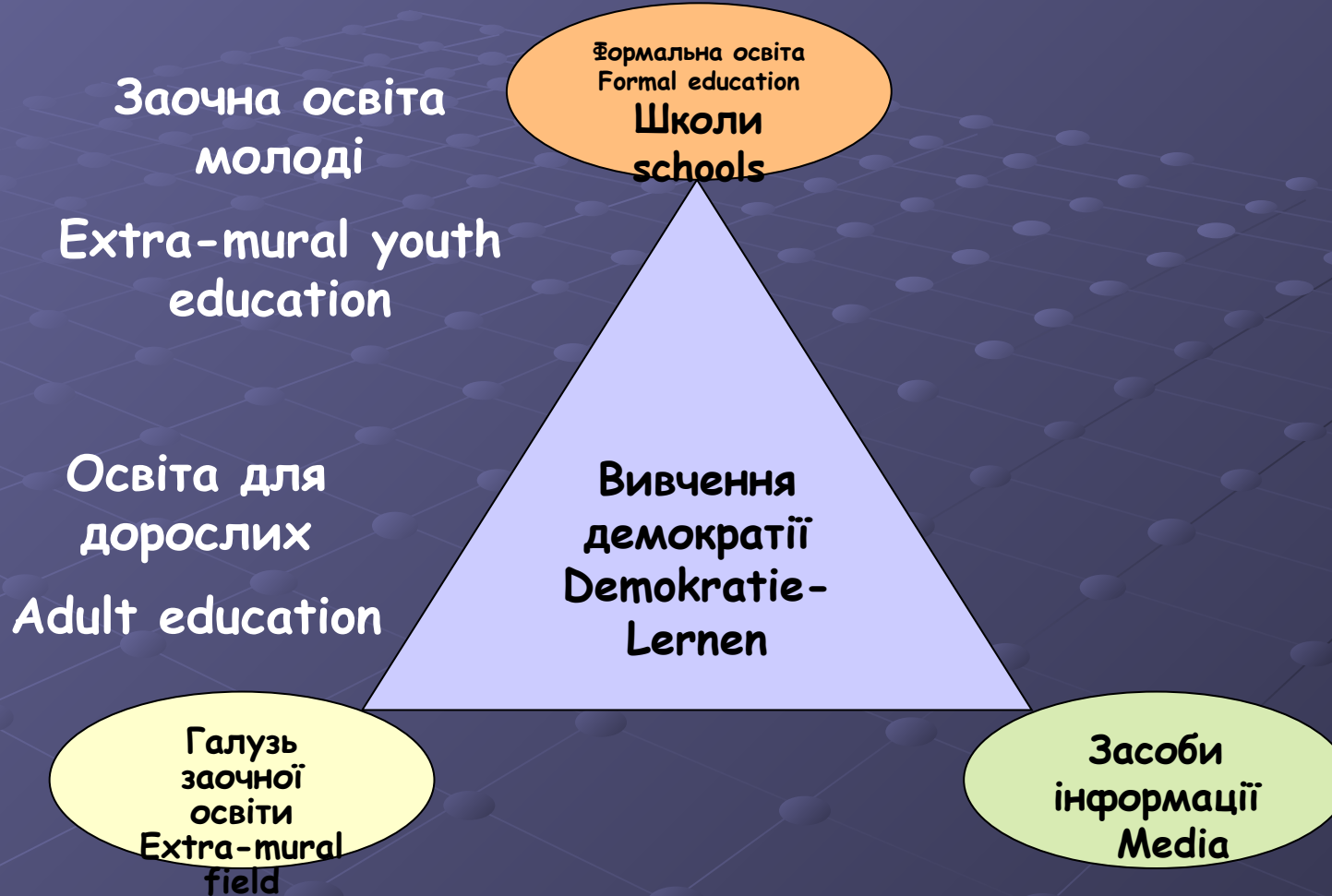
Dr. Karlheinz Dürr

Referatsleiter Europa, LpV BW

Treasurer, Civitas International, Brüssel

Навчання демократії в національному контексті

Democracy-Learning in the national context

Очікування громадянської освіти

Expectations of civic education

- Передача компетентностей
transfer of competencies
- Підтримка формування точки зору
support formation of attitudes
- Посилення зв'язків для участі та співробітництва
strengthen disposition for engagement and participation

Передача компетентностей

transfer of competencies

формувати вміння/власну думку Urteilsfähigkeit /
eigenständige Meinungsbildung ermöglichen

- надавати тверді базові знання
Solides Grundlagenwissen vermitteln
- окреслювати можливості взаємодії
Mitwirkungsmöglichkeiten aufzeigen
- надавати методичні компетентності
methodische Kompetenzen vermitteln
- надавати політичну, економічну, соціальну, екологічну
компетенцію
politische, ökonomische, soziale, ökologische Kompetenzen
vermitteln

Сприяння формуванню точки зору

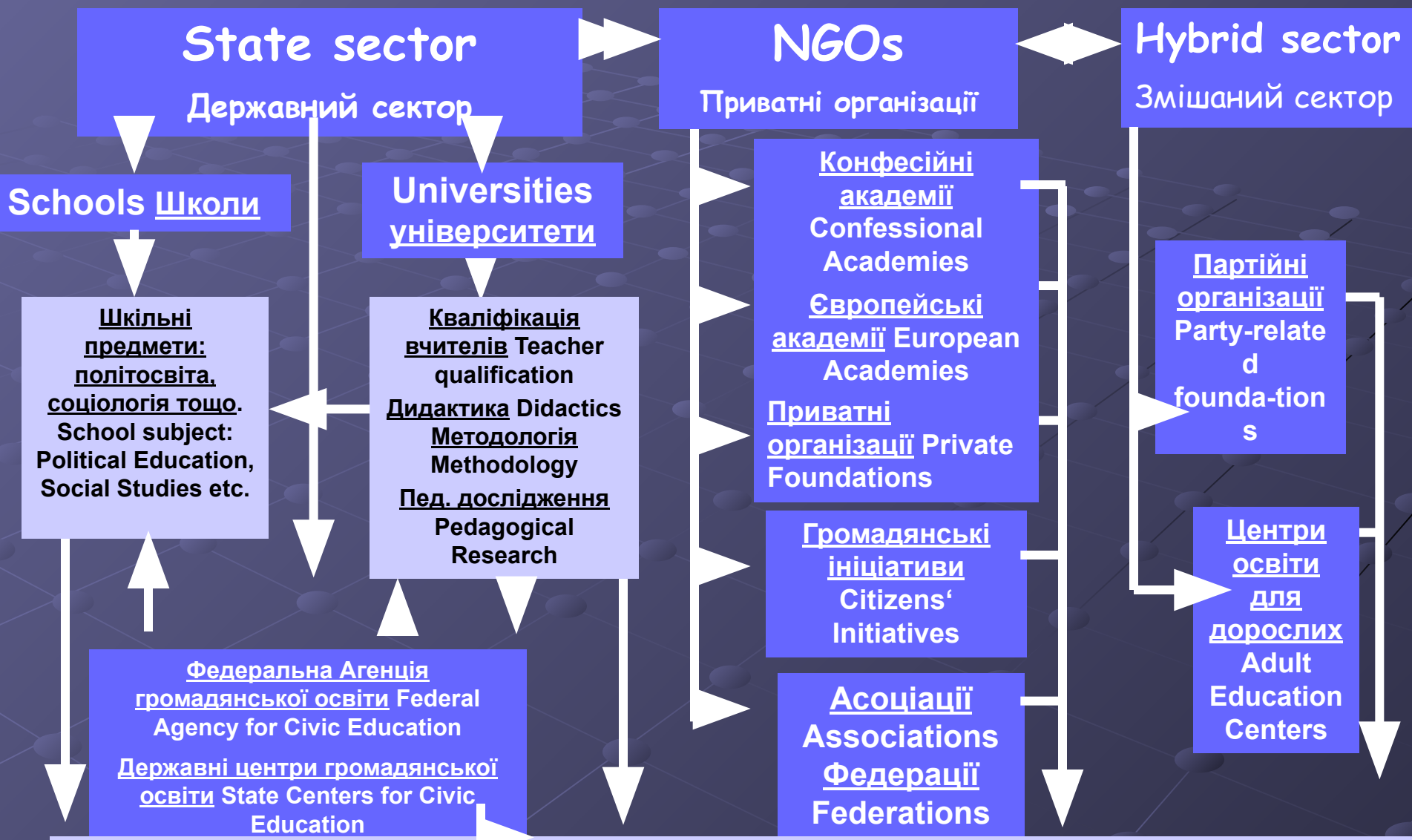
support formation of attitudes

- інформована свідомо уява: історична, демократична платформа, рівність, рівноправність
Bewusstseinsbildung: historisch, demokratische Grundhaltung, Gleichheit, Gerechtigkeit
- підсилювати здатність до критики
Informierte Kritikfähigkeit stärken
- здатність протистояти недемократичним точкам зору та думкам
Widerstandsfähigkeit gegen nichtdemokratische Einstellungen und Meinungen
- демократична структура цінностей
Demokratische Wertestruktur
- розпізнавати як шанс громадянське суспільство
Zivilgesellschaftlichkeit als Chance erkennen

Посилення зв'язків для партнерства і співробітництва **strengthen disposition for engagement and participation**

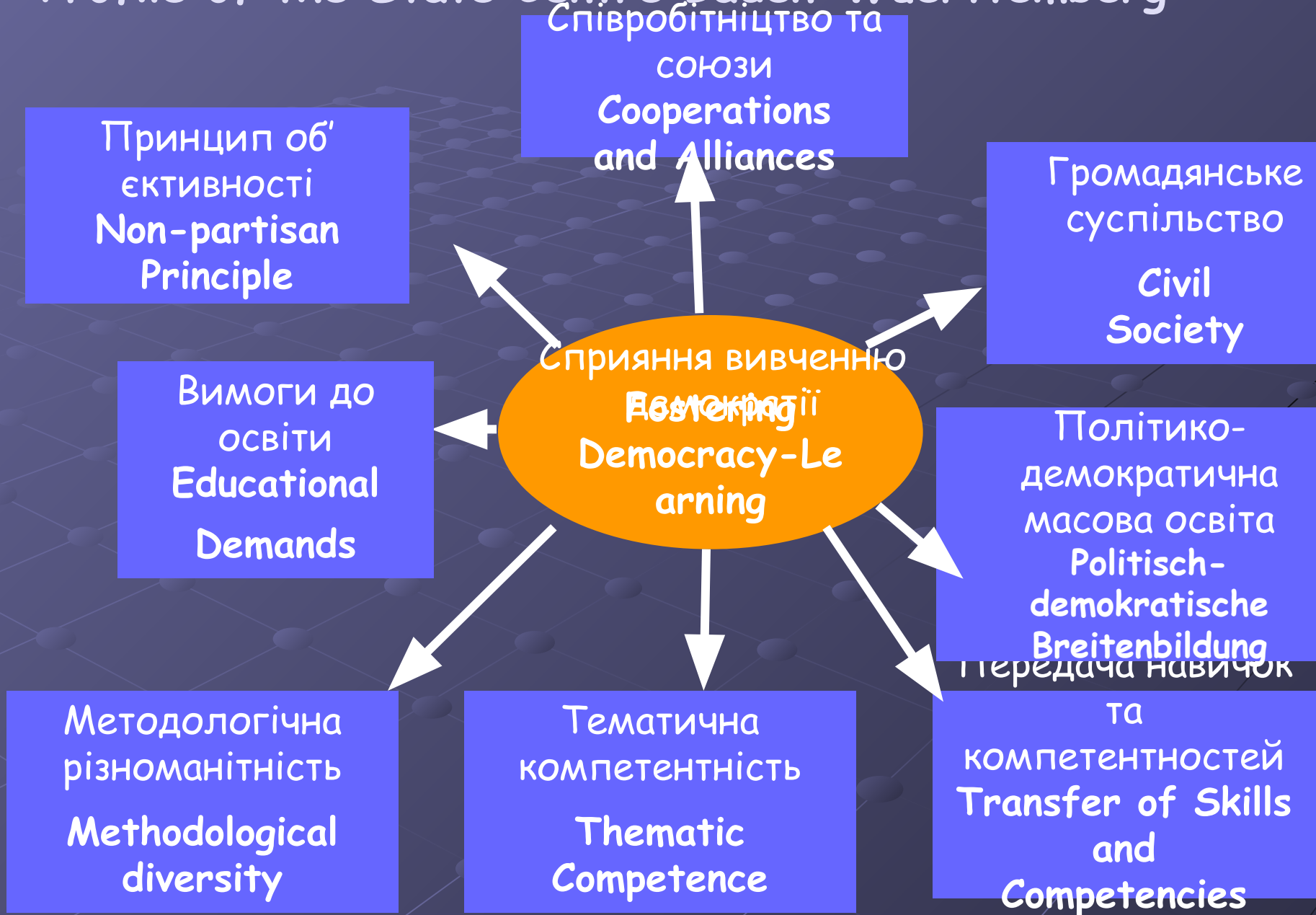
- дієздатність/готовність до співробітництва
Handlungsfähigkeit / Partizipationsbereitschaft
- орієнтування в повсякденному житті
Orientierung im Alltag
- відбір та обробка інформації
Informationsauswahl und -verarbeitung
- імпульси для особистісної активності
Impulse für persönliches Engagement
- заохочення до формування життєвої позиції
Impulse für persönliches Engagement

Система (інституціоналізованої) громадянської освіти в Німеччині System of (institutionalised) Civic Education in Germany

Політико-демократична освіта Political-democratic Education

Акценти державного центру Баден-Вюрттемберг Profile of the State Centre Baden-Wuerttemberg

ОСВІТИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ

Defizite, Probleme, Chancen des Demokratie- Lernens im nationalen Kontext

Політичні аспекти

Politische Aspekte

- постійне взяття під сумнів
Permanente Infragestellung
- скудність/нестача ресурсів
Ressourcenknappheit
- »функція пожежі« »
Feuerwehrfunktion«
- поведінка політичного класу
Verhalten der politischen Klasse
- соціальне переоцінювання -
позбавлення ілюзій
Gesellschaftlicher Wandel -
Desillusionierung
- комплексність Komplexität
- гальмування реформ в освіті
Reformstau im Bildungswesen
- відсутність політичної готовності
до інновацій Fehlende
politische Innovationsbereitschaft

Змістовні аспекти

Inhaltliche Aspekte

- все складніше здійснювати
комплексний підхід Komplexität
immer schwerer zu vermitteln
- політична неграмотність Politischer
Analphabetismus
- апатія; втрата зацікавленості
Desinteresse; Apathie
- нові ціннісні орієнтири
Neuorientierung partizipativer
Haltungen
- соціальне переоцінювання
цінностей Gesellschaftlicher
Wertewandel
- переобтяжування
теорією Theorielastigkeit
- віддаленість від повсякденного
життя Theorielastigkeit
- участь учнів як
шанс Schülerpartizipation als Chance

Das **NEUE** Europa

До питання
європеїзації
вивчення
демократії

Zur
Europäisierung
des
Demokratie-Lern
ens

Von Education for Democratic
Citizenship zur Education for
Referential Citizenship
Dr. Kerhinz Dünn
Ba-Wü
Treasurer, CivitasInternational, Brüssel

Навчання демократії в Європі (огляд)

Demokratie-Lernen in Europa (Überblick)

1. Навчання демократії в національному контексті (на прикладі політичної освіти в Німеччині) - Demokratie-Lernen im nationalen Kontext (am Beispiel der Politischen Bildung in BRD)
2. освіта для демократичного суспільства (у пан-європейському контексті Ради Європи - Education for Democratic Citizenship (EDC) (im pan-europäischen Kontext des Europarats)
3. освіта для союзу громадян/суспільств (у розширеному ЄС) - Education for Union Citizenship (EUC) (in der erweiterten Europäischen Union)
4. аспекти європеїзації навчання демократії - Aspekte der Europäisierung des Demokratie-Lernens

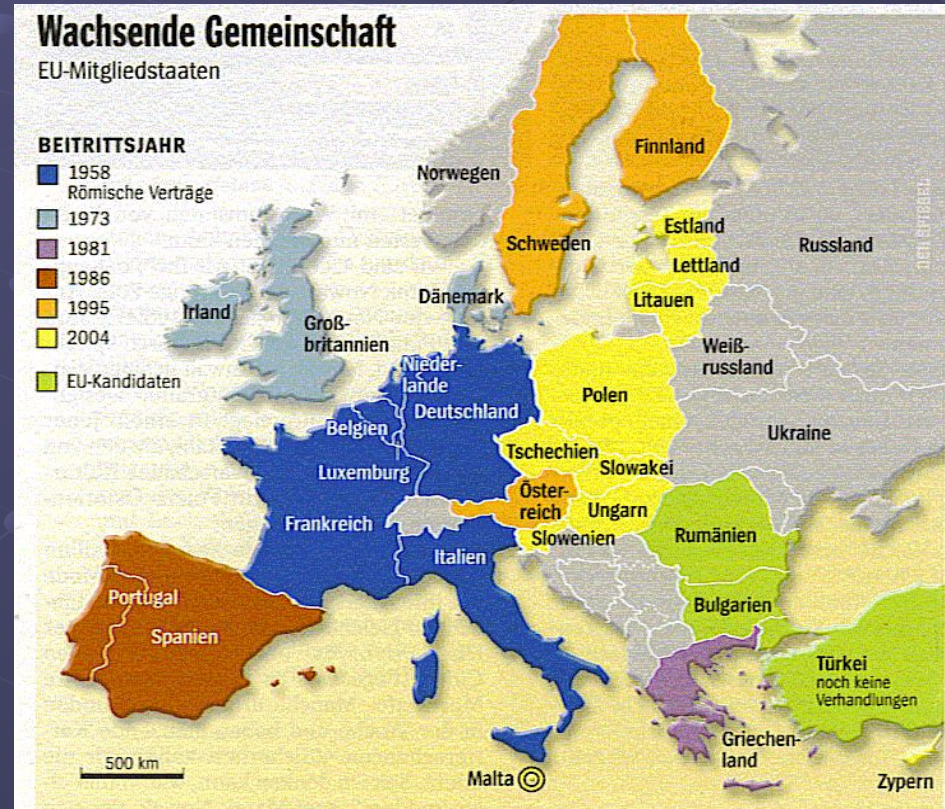
Структурна ситуація демократичної освіти (ДО) у державах центральної Європи

Strukturelle Situation des DL in MOE-Staaten

- домінанта держави Staatliche Dominanz
- велика палітра неурядових організацій
Große Bandbreite von NROs
- далекосяжна відсутність специфічного ДО-сектору
Weitgehendes Fehlen eines spezifischen DL-Sektors
- залежність неурядових організацій від державних замовлень та міжнародних джерел фінансування
Abhängigkeit der NROs von staatlichen Aufträgen und internationalen Finanzquellen
- нестача пропозицій щодо підвищення кваліфікації вчителів
Unzureichende Lehrerfortbildungsangebote

Вивчення демократії в Європі (з європейськими організаціями, які займаються ДО)

Demokratie-Lernen in Europa (mit DL befasste europäische Organisationen)

2. Рада Європи (Council of Europe)

47 держав-членів, включно з Кавказькими державами, крім Білорусії, Ватикану, Монако

47 member states, incl. Caucasus states, excl. Belarus, Vaticanstate, Monaco)

- 800млн. людей 800 Mill. people
- Найстаріша Європейська організація (1949) Oldest European organisation (1949)
- Не відноситься до ЄС Not related to the EU
- Без прямої політичної влади No direct political power
- "Сумління Європи" »The Conscience of Europe«
- Основні аспекти політики, Європейські конвенції Main policy fields/European conventions:
 - Права людини Human Rights
 - Культура Culture
 - Освіта Education
 - Молодь Youth
 - Спорт Sport

2.1 Освіта заради демократичного громадянства

Education for Democratic Citizenship (EDC)

“[Ми]... вирішили розпочати програму освіти заради демократичного громадянства для підвищення свідомості громадян щодо їхніх прав та обов'язків у демократичному суспільстві, активуючи існуючі мережі...”

Декларація Самміту Голів Держав та Урядів (1997) держав-членів Ради Європи

“[We] ... decided to launch an initiative for education for democratic citizenship in order to promote citizens' awareness of their rights and responsibilities in a democratic society, activating existing networks...”

Declaration by the Summit of Heads of State and Government (1997) of the Council of Europe's member states

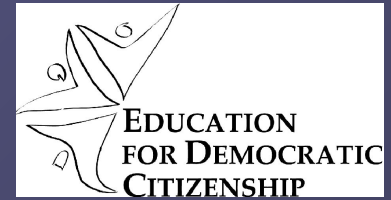
2.2 Цілі освіти для демократичного суспільства

Ziele von EDC

- Розвиток демократичних ціннісних уявлень та дій
Entwicklung demokratischer Werthaltungen und Einstellungen
- Передача знань, вмій компетенцій для інформативної та критичної співучасті в демократичному громадянському суспільстві
Vermittlung von Kenntnissen, Fertigkeiten, Kompetenzen für informierte und kritische Mitwirkung in einer demokratischen Zivilgesellschaft
- створення можливостей для діалогу між тими, хто будує демократію в Європі
Schaffung von Möglichkeiten für den Dialog der Demokratie-Bildner in Europa
- заохочення та підсилення усвідомлення демократичних прав та обов'язків, особливо в молодих людей
Förderung und Stärkung des Bewusstseins der demokratischen Rechte und Pflichten, besonders bei jungen Menschen
- просування демократичної освіти (ДО) як навчання впродовж життя
Förderung des Demokratie-Lernens als Lebenslanges Lernen

2.3 Освіта для демократичного суспільства (ОДС) та суміжні дисципліни

EDC und Bezugsdisziplinen

2.4 Змісти Inhalte

Інформований,
рефлектуючий та небайдужий
громадянин
**The responsible, informed and
participative citizen**

Інтерналізація демократичного відношення та шляхів участі
**Internalisation of democratic attitudes
and participative dispositions**

**Skills /
Competencies**
Навички/компетенція

Participation
участь

Responsibility
Обов'язок

Information
інформація

Co-operation
співробітництво

Empathy
співчуття

Knowledge
знання

Communication
спілкування

Identification
визнання

Cognitive
пізнавальні

Social
соціальні

Affective
афективні

2.5 Наслідки: вивчення демократії в контексті освіти для демократичного суспільства

Folgerung: Demokratie-Lernen im EDC-Kontext

- Загальні демократичні цінності та настанови
Allgemeine demokratische Werthaltungen und Einstellungen
- диспозиція дій для демократичної готовності
Handlungsdispositionen für demokratische Partizipationsbereitschaft
- первісна орієнтованість на демократичні вміння в національному контексті
primär ausgerichtet auf Demokratiefähigkeit im nationalen Kontext
- відсутність специфічного фокусу на європейську самосвідомість/ідентичність
kein spezifischer Fokus auf europäisches Bewusstsein / Identität

3. Европейський Союз

Die Europäische Union

2004

25 держав/25 States

Площа/Area: 4 Mill. km²

Населення/Population:
455 Mill.

2007/2008

28 держав/28 States

Площа/Area: 4.5 Mill. km²

Населення/Population:
490 Mill.

(пор. США/USA:

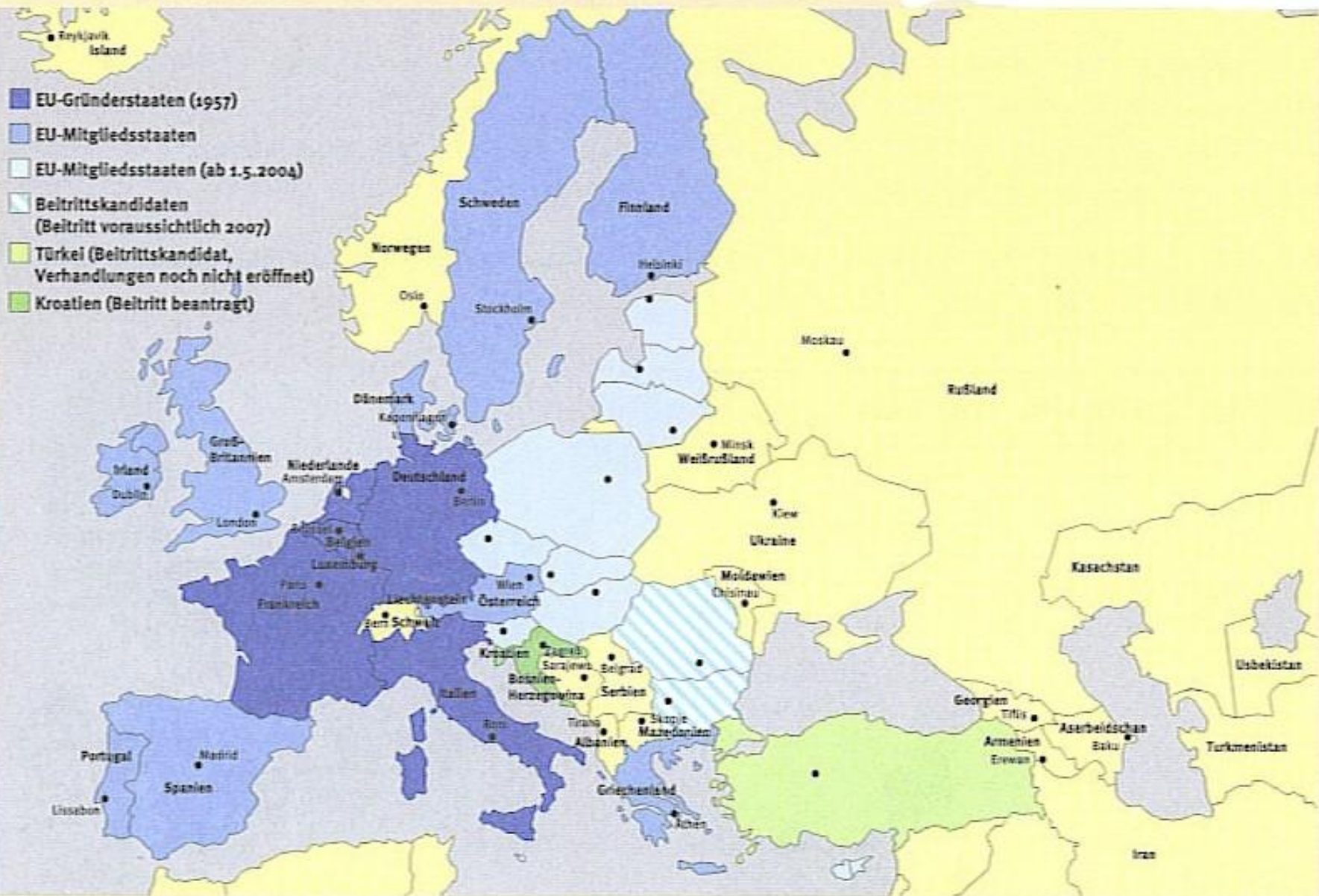
Площа/Area: 9.8 Mill. Km²

Population/Населення:
267 Mill.)

Ключовий момент:
держави-члени
передають частинам ЄС
свій національний
суверенітет

Wie groß soll die Europäische Union werden?

3.1 Концепція громадянства Європейського Союзу

Das Konzept der Unionsbürgerschaft

„Громадянин/ка Союзу - це той, хто посідає громадянство держави-члена. Громадянство Європейського Союзу додається до національного громадянства, не замінюючи його“

(Європейська Конституція, ст. 8, Громадянство Союзу)

„Unionsbürgerin oder Unionsbürger ist, wer die Staatangehörigkeit eines Mitgliedstaats besitzt. Die Unionsbürgerschaft tritt zur nationalen Staatsbürgerschaft hinzu, ohne diese zu ersetzen.“

(Verfassung für Europa, Art. 8, Unionsbürgerschaft)

Im Zeichen demokratischer Tradition steht die EU-Verfassung, die die 25 Staats- und Regierungschefs der Europäischen Union am 29. Oktober 2004 auf dem Kapitol in Rom unterzeichneten.

3.2 Що це означає? Was bedeutet das?

- Визнання всіх прав, свобод та загальних положень Хартії Прав Людини (частина II Європейської Конституції)
Anerkennung aller Rechte, Freiheiten und Grundsätze der Charta der Grundrechte (Teil II der Verfassung für Europa)
- основні права Європейської Конвенції з питань захисту прав і свобод людини є частиною права Європейського Союзу
Grundrechte der Europ. Konvention zum Schutz der Menschenrechte und Grundfreiheiten sind Teil des Unionsrechts
- Громадянство Європейського Союзу з правами та обов'язками
Unionsbürgerschaft mit Rechten und Pflichten
- рівність усіх громадян ЄС *Gleichheit aller*
EU-BürgerInnen
- створення „зони (простору) свободи, безпеки та права“
Schaffung eines »Raumes der Freiheit, Sicherheit und des Rechts«
- додаток, не заміна національного громадянства
Ergänzung, nicht Ersatz für nationale Staatsbürgerschaft
- подальший розвиток громадянства ЄС
Weiterentwicklung der Unionsbürgerschaft

3.3 Наслідки/Folgerungen

- здатність до громадянства ЄС не падає з неба
Befähigung zum Unionsbürger fällt nicht vom Himmel
- громадянство ЄС передбачає процес навчання
Unionsbürgerschaft setzt Lernprozess voraus
- процес навчання охоплює всі сфери освіти
Lernprozess umfasst alle Bildungsbereiche

Мета:

**кваліфікація компетентного, інформованого,
критичного, діючого громадянина/ки ЄС**

**Ziel: Qualifizierung kompetenter, informierter,
kritischer, partizipativer UnionsbürgerInnen**

3.4 Громадянство ЄС Unionsbürgerschaft

- як предмет навчання/als Lerngegenstand
- як сфера досвіду/als Erfahrungsbereich
- як сфера діяльності/als Handlungsfeld

Європейський консенсус щодо загальних положень для союзно-громадянського навчання та вивчення

Europäischer Grundlagenkonsens für das unionsbürgerschaftliche Lehren und Lernen

3.5 Громадянство ЄС як навчальний предмет Unionsbürgerschaft als Lerngegenstand

- передача знань (когнітивний процес) Wissensvermittlung (kognitiver Bildungsprozess)
- кваліфікація для активного, відповідального, критичного громадянства ЄС
Qualifizieren für aktive, verantwortliche, kritische Unionsbürgerschaft
- показати можливі для демократичної співпраці дії, активність Handlungsmöglichkeiten für demokratische Mitwirkung aufzeigen
- розвиток соціальної та міжкультурної компетентностей
Förderung sozialer und interkultureller Kompetenzen

Формувати самосвідомість громадянства ЄС
Bewusstsein der Unionsbürgerschaft schaffen

Далека мета: формувати європейську самосвідомість
Fernziel: Europäisches Bewusstsein schaffen

3.6 Громадянство ЄС як сфера досвіду Unionsbürgerschaft als Erfahrungsbereich

- Відкриття Європи в повсякденному житті
Europa im Alltag entdecken
- Зустрічі Begegnungen
- Співпраця та партнерство, які перетинають кордони
Grenzüberschreitende Zusammenarbeit, Partnerschaften
- Відхід від стереотипів, своїх та чужих
уявлень Selbstbilder, Fremdbilder, Stereotypen hinterfragen
- Культурні інтереси, організація вільно-го часу з прив'язкою до європейської тематики
(спорт, музика, література) kulturelle Interessen, Freizeitgestaltung mit Europa-Bezug (Sport, Musik, Literatur)

3.7 Громадянство ЄС як сфера діяльності Unionsbürgerschaft als Handlungsfeld

- Відкривати можливості участі
Partizipationsmöglichkeiten erschließen
- Розучувати участь/причетність (напр.,
Європейський молодіжний парламент)
Beteiligung einüben (z. B. Europäisches
Jugendparlament)
- Практикувати міжкультурну комунікацію
interkulturelle Kommunikation praktizieren
- Використовувати шанси мобільної освіти
(програми мобільності) interkulturelle
Kommunikation praktizieren
- Взаємодіяти в європейських асоціаціях, об'
єднаннях, союзах Mitwirkung in
europäischen Vereinigungen

3.8 Концептуальні та методичні підходи

Konzeptionelle und methodische Herausforderungen

- Подолати втрату інтересу до Європи
Mitwirkung in europäischen Vereinigungen
- Скорочення комплексності системи ЄС (інституції, політичні сфери, право тощо)
Reduzierung der Komplexität des EU-Systems (Institutionen, Politikbereiche, Recht etc.)
- Вибір релевантних змістів
Auswahl von relevanten Inhalten
- Місточок між системою ЄС та повсякденним досвідом
Brückenschlag zwischen EU-System und Alltagserfahrung
- Показати відповідність європейської політики до політики кожної країни-члена
Relevanz europäischer Politik für Lebenschancen des Einzelnen aufzeigen
- Об'єднувати можливості для активного втручання а повсякденне життя
Möglichkeiten zur aktiven Partizipation im Alltag erschließen
- Показати шанси щодо участі на європейському рівні
Beteiligungschancen auf europäischer Ebene aufzeigen
- Наслідувати європейське різноманіття культур як багатство
Europäische Vielfalt der Kulturen als Reichtum begreifen
- Розвивати конструктивну креативну здатність
Konstruktive Kritikfähigkeit entwickeln
- Пропагувати візію майбутнього Європи
Konstruktive Kritikfähigkeit entwickeln

4 Європеїзація процесу навчання демократії

Europäisierung des Demokratie-Lernens

4.1 Міжнародні організації

Internationale Organisationen

- Рада Європи: EDC-проект, MRE-проекти
Europarat: EDC-Projekt, MRE-Projekte
- Європейський Союз (програми сприяння: Sokrates, Leonardo, Grundtvig тощо) Europäische Union (Förderprogramme: Sokrates, Leonardo, Grundtvig etc.)
- ЮНЕСКО (шкільна мережа) UNESCO (Schulnetz)
- Міжнародні НГО (Civitas; Politeia) INGOs (Civitas; Politeia)
- Європейський молодіжний Парламент (EYP)
Europ. Jugendparlament (EYP)
- Більш малі НГО (Daedalos) Kleinere NGOs (Daedalos)
- Мережі (HREA; DARE) Netzwerke (HREA; DARE)

4.2 "Проєвропейські" організації в Німеччині » Europäisierte« Organisationen in Deutschland

- Інститут міжнародного співробітництва (Institut für Internationale Zusammenarbeit (IIZ/DVV))
- Близькі до партій політичні фонди (Parteinaher politische Stiftungen: KAS; FES; FNS; HBS; HSS)
- Федеральний центр (обмежено) Bundeszentrale (begrenzt)
- Деякі земельні регіональні центри (Wenige Landeszentralen: BaWü, Thüringen)
- приватні фонди (Private Stiftungen: Bertelsmann, Körber, Hertie, Bosch, Schwarzkopf u.a.)
- Мережі (мережі шкіл; партнерство шкіл)
Netzwerke (Schulnetzwerke; Schulpartnerschaften)
- Кооперація / обміни (внз, школи, установи освіти)
Kooperationen / Austausch (Hochschulen, Schulen, Bildungseinrichtungen)

4.3 Цілі процесу європеїзації Ziele des Europäisierungsprozesses

- Стабілізація європейських настроїв Stabilisierung demokratischer Einstellungen
- Посилення процесу вивчення демократії Europaweiter Stärkung des Demokratie-Lernens
- Поширення в Європі обміну досвідом та »good practices« Europaweiter Austausch von Erfahrungen und »good practices«
- Покращення статусу вивчення демократії Verbesserung des Status des Demokratie-Lernens
- Порівняння стандартів Vergleich von Standards
- Далека мета: Мінімальний консенсус щодо основ процесу вивчення демократії в Європі
Fernziel: Minimalkonsens über Grundlagen des Demokratie-Lernens in Europa

4.4 Форми європеїзації процесу вивчення демократії

Formen der Europäisierung des Demokratie-Lernens

- Мережі / Netzwerke
- Партнерство / Partnerschaften
- Спільні наукові дослідження/gemeinsame Forschungsaufgaben
- Підвищення кваліфікації вчителів, що перетинає кордони
grenzüberschreitende Lehrerfortbildung
- Кооперація в проектній діяльності / Projektkooperationen
- Обмін досвідом (міжнародні конференції)
Erfahrungsaustausch (internat.Konferenzen)
- Розробка європейських підручників
Erfahrungsaustausch (internat.Konferenzen)
- Обмін стосовно розробок навчальних програм
Austausch über die Curriculumentwicklung
- Побудова організації / Aufbau einer Organisation
- Стратегічне партнерство (політика, громадянські громадські організації) Strategische Partnerschaften (Politik, Zivilgesellschaftliche Organisationen)
- Європейське лобювання (європейські інституції, парламенти)
Europäisches Lobbying (Europ. Institutionen, Parlamente)
- Кампанії у ЗМІ / Medienkampagnen

4.5 Специфічна цільова сфера: навчання демократії у державах Центральної Європи

Spezifischer Aufgabenbereich:

Demokratie-Lernen in MOE-Staaten

- Базові передумови іншого роду
Grundlegend andersartige Voraussetzungen
- Нестача кваліфікованого персоналу
Mangel an qualifiziertem Personal
- Відсутність закриваючого прогаліни професійно спрямованого підвищення кваліфікації учителів
Fehlen einer flächendeckenden berufsbegleitenden Lehrerfortbildung
- Замала власна ініціатива, вузькі наміри
Geringe Eigeninitiative, enge Vorgaben
- Нестала концептуальної креативності
Mangel an konzeptioneller Kreativität
- Відсутність розуміння в сфері прийняття політичних рішень, замала політична підтримка /
Fehlendes Verständnis im politischen Entscheidungsbereich, wenig politische Unterstützung
- Невичерпані можливості щодо участі (учнів, молоді, пед. працівників, батьків) /
Unerschlossene Beteiligungsmöglichkeiten (SchülerInnen, Jugendliche, Lehrpersonal, Eltern)
- Частково катастрофічне ресурсне оснащення та нестача грошей
teilw. katastrophale Ressourcenausstattung und Geldmangel

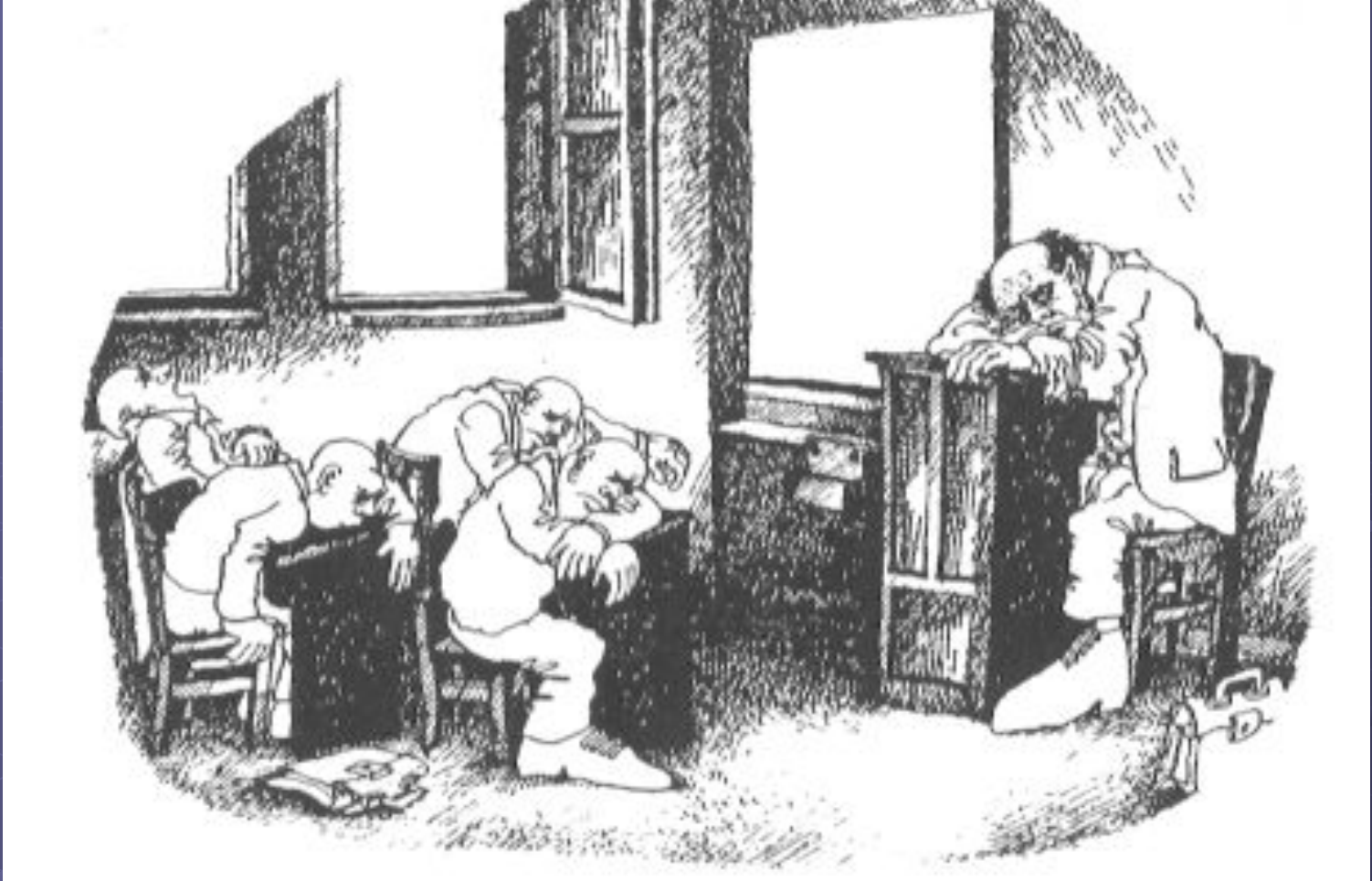
4.6 Фокус: демократична участь молоді

Fokus: Demokratische Partizipation von Jugendlichen

- Подолання втрати молоддю політичного інтересу / дистанціювання молоді
Politisches Desinteresse/Distanz Jugendlicher abbauen
- Мотивація шляхом залучення до участі
Motivation durch Beteiligung
- Посилювати права щодо участі
Partizipationsrechte stärken
- Пропагувати демократію як форму держави і життя
Demokratie als Staats- und Lebensform vermitteln
- Розвиток конкретних концепцій участі для шкіл, вільного часу, професійної освіти
Konkrete Beteiligungskonzepte für Schule, Freizeit, Berufsausbildung entwickeln

4.7 Ініціатива? Eine Initiative ?

- Європейська ініціатива щодо залучення молоді
Europäische Initiative zur demokratischen Beteiligung junger Menschen
- Зв'язок шкільної і позашкільної навчальної та молодіжної роботи
Verknüpfung von schulischer und außerschulischer Bildungs- und Jugendarbeit
- Залучення інституцій на місцях (міст, громад, цивільно-суспільних угруповувань)
Einbezug von lokalen Akteuren (Städte, Gemeinden, zivilgesellschaftlichen Gruppierungen)
- Пропозиції стосовно підвищення кваліфікації службовців
Qualifizierungsangebote für Akteure
- Молодіжні групи; формування команди
Peer Groups; Team-building
- Підвищена потреба в дії у державах Центральної Європи
Größter Handlungsbedarf in den MOE-Staaten
- Моделі у Фінляндії, Люксембурзі, Німеччині, Великобританії
Modelle in Finnland, Luxembourg, Deutschland, Großbritannien
- Розбудова європейської мережі

**Громадянська освіта: створення інформованого,
рефлектуючого та небайдужого громадянина**

**Civic Education: Creating the informed, reflective and participative
citizen**

Ці європейці... ..

Oh those Europeans.....

Рай – це там, де британська поліція, де французька кухня, німецькі механіки, італійська любов, і все це організовано по-швейцарськи.

Heaven is where the police are British, the cooks are French, the mechanics are German, the lovers are Italian and it's all organized by the Swiss.

Пекло – це там, де німецька поліція, англійська кухня, французькі механіки, швейцарська любов, і все це організовано по-італійськи.

Hell is where the police are German, the cooks are English, the mechanics are French, the lovers are Swiss, and it's all organized by the Italians.